

VERSLAG DISCUSSIEBIJEENKOMST

'DUURZAAMHEIDSCERTIFICERING IN DE AGRARISCHE SECTOR: EEN VERKENNING'

24 JUNI 2014

INHOUDSOPGAVE

▶ INLEIDING	3
▶ PRESENTATIES	4
▶ DOELSTELLINGEN VAN BEDRIJFSCERTIFICERINGSSYSTEMEN IN DE AGRARISCHE SECTOR	4
▶ MOTIEVEN VOOR HET (DOOR)ONTWIKKELEN VAN CERTIFICERINGSSYSTEMEN IN DE AGRARISCHE SECTOR	5
▶ SUCCESFACTOREN VOOR CERTIFICERINGSSYSTEMEN IN DE NEDERLANDSE AGRARISCHE SECTOR	5
▶ REFLECTIES	6
BIJLAGEN	
▶ BIJLAGE 1 QUICKSCAN: INTERNATIONALE VERGELIJKING	7
▶ BIJLAGE 2 INFOGRAPHIC: KWALITEITSMANAGEMENTTOOL VOOR VERGROENING EN VERDUURZAMING	12
▶ BIJLAGE 3 DEELNEMERS DISCUSSIEBIJEENKOMST	13

BIJLAGEN VIA DE RLI-WEBSITE
[PRESENTATIE ANDERS JOHANNESSON](#)
[MILJÖHUSESYN - A SELF AUDIT
PROGRAMME IN SWEDEN](#)

[RLI BRIEFADVIES 'DUURZAME KEUZES
BIJ DE TOEPASSING VAN HET EUROPEES
LANDBOUWBELEID IN NEDERLAND'](#)

INLEIDING

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) heeft in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken (EZ) een discussiebijeenkomst georganiseerd over de kansen en mogelijkheden van certificeringssystemen die de verduurzaming en vergroening van de agrarische sector ondersteunen.

De bijeenkomst kwam voort uit het briefadvies 'Duurzame keuzes bij de toepassing van het Europees landbouwbeleid in Nederland', dat de raad eind oktober vorig jaar heeft aangeboden aan de staatssecretaris van EZ.

Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) 2014-2020 biedt de mogelijkheid om de vergroeningseisen, die verbonden zijn aan de directe betalingen (pijler I), ook in te vullen met zogenaamde equivalente maatregelen, zoals duurzaamheidscertificaten. Dit betekent dat lidstaten maatregelen mogen kiezen die ten minste een gelijkwaardig voordeel hebben voor milieu en natuur als de standaardvergroeningseisen van de Europese Commissie.

Een van de aanbevelingen van de raad in het bovengenoemde briefadvies richt zich op deze vergroeningseisen:

"De Rli adviseert overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties om gezamenlijk te blijven werken aan bedrijfs-certificeringssystemen. Deze systemen, moeten naast een basisniveau voor vergroening en verduurzaming, aansluiten op bestaande initiatieven uit de markt en als equivalent kunnen dienen bij een toekomstige aanscherping van de vergroeningseisen vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)."

Het Ministerie van EZ heeft de Rli gevraagd een verkennende discussiebijeenkomst te organiseren met initiatiefnemers van huidige certificeringssystemen, agrarische ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden.

In samenwerking met de Nederlandse landbouwraden in verschillende Europese lidstaten is ter voorbereiding op de bijeenkomst een quickscan

gemaakt van de verschillende certificeringssystemen in Engeland, Frankrijk, Zweden, Duitsland en Oostenrijk.

Daarnaast werd Anders Johannesson (beleidsmaker bij de Zweedse Federatie van Agrarische ondernemers, LRF) bereid gevonden om het Zweedse Miljöhus-systeem op de discussiebijeenkomst toe te lichten.

Op de bijeenkomst was een groep van 35 professionals bij elkaar met verschillende achtergronden: milieu- en dierenorganisaties, certificeringsinstellingen, vertegenwoordigers uit de agrarische sector, van overheden en van adviesbureaus.

Dit verslag is een korte weergave van de discussiebijeenkomst. Na een samenvatting van de presentaties van Gerrit Meester (lid Rli) en Anders Johannesson volgt een beschrijving van de gedachtewisselingen tussen de deelnemers. Het verslag sluit af met een aantal reflecties door Gerrit Meester, aangevuld met een reactie door Henri Kool, directeur Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn bij het Ministerie van EZ.

Presentaties

Gerrit Meester lichtte in zijn presentatie de aanbeveling van de raad toe over het onderwerp bedrijfscertificering. Hij bouwde daarbij voort op het briefadvies 'Duurzame keuzes bij de toepassing van het Europees landbouwbeleid in Nederland'. Centraal in zijn presentatie stonden de mogelijkheden die de raad ziet in het (door) ontwikkelen van bedrijfscertificering in het licht van verdergaande verduurzaming van de sector. De raad heeft deze mogelijkheden in het advies vertaald in een compacte [infographic](#).

De voorbeelden van certificeringssystemen in het buitenland werden kort gepresenteerd, als inspiratiebron voor het denken over dergelijke systemen in Nederland. Daarbij viel een aantal zaken op. Het beschermen van milieu en natuur en het verduurzamen van de sector is in de meeste gevallen de generale doelstelling. De focus van de systemen verschilt echter. Zo is in Frankrijk het systeem sterk gericht op het creëren van transparantie voor consumenten. De Zweden focussen op het systeem als managementinstrument. En de Engelsen richten zich met het systeem primair op het behoud van natuur- en landschapselementen. Verder viel op dat er sprake is van een grote diversiteit aan mogelijkheden om gecertificeerd te worden. De Fransen en Engelsen kiezen voor een initiatief vanuit de staat, terwijl Nederland, Zweden en Duitsland het initiatief primair bij de private sector laten. Ook geografische schaalverschillen (nationaal of regionaal georganiseerd), en controle- en toezichtmechanismen (door overheden, derde instanties of een self audit) verschillen. In de discussie werd ook stilgestaan bij het feit dat van alle landen die zijn opgenomen in de quickscan nog geen enkel land het initiatief heeft genomen om het certificeringssysteem voor te dragen als equivalente maatregel bij de Europese Commissie. Voor een uitgebreider overzicht zie de bijgevoegde quickscan.

Anders Johannesson, beleidsadviseur van de Zweedse Federatie van Agrarische Ondernemers (LRF), gaf in zijn [presentatie](#) een helder beeld van

hoe het Zweedse Miljöhus-systeem werkt. Het systeem is erop gericht de veelheid aan regels aan een duurzame bedrijfsvoering te integreren in een breed managementinstrument. Hierbij moet worden gedacht aan wettelijke eisen voor dierenwelzijn en -gezondheid, natuur en milieu, arboretgeving en voeder- en voedselveiligheid. In de discussie die volgde op zijn presentatie werd waardering uitgesproken voor de kracht van het systeem als managementinstrument, het brede draagvlak onder agrarisch ondernemers en voor de wijze waarop het systeem ontwikkeld is door de Zweedse landbouworganisatie in samenspraak met non-gouvernementele organisaties. Er werden vraagtekens gezet bij de haalbaarheid van een self audit system in Nederland en er waren vragen of het systeem wel voldoende ruimte biedt voor aanpassingen op grond van ervaringen van de gebruikers.

Doelstellingen van bedrijfscertificeringssystemen in de agrarische sector

In de eerste discussieronde spraken de deelnemers over de, volgens hen, gewenste doelstellingen van bedrijfscertificeringssystemen in de agrarische sector. Een certificeringssysteem moet vragen uit markt en samenleving beantwoorden.

Een ander doel van certificeringssystemen is dat zij een bijdrage leveren aan een duurzame sector die ook de komende generaties actief kan blijven binnen Nederland. Certificeringssystemen kunnen achterblijvers motiveren. Deze systemen moeten onderscheidend en transparant zijn richting consument en samenleving over productiewijze, productieomgeving en productkwaliteit. Daardoor kan de vertrouwensrelatie tussen producent en consument worden verbeterd.

Het certificeren van bedrijven vraagt om investeringen in zowel tijd als geld. De voordelen van een systeem moeten daarom helder, transparant en communiceerbaar zijn en het liefst meerwaarde in de markt genereren. Daarnaast moet een systeem uitstijgen boven de bestaande wettelijke eisen waaraan producenten al moeten voldoen. Zo kan maatwerk voor bedrijven worden geleverd. Certificering ontwikkelen met als doel te kunnen

voldoen aan de vergroening van het GLB werd niet gezien als een begaanbare weg: verduurzaming is breder dan de vergroening in het GLB.

Een belangrijk onderwerp in de discussie was de wens dat certificeringssystemen een bijdrage leveren aan het waarborgen van continue bedrijfsverbetering. Hierbij leek een tegenstelling te ontstaan tussen certificeringssystemen die werken met 'afvinksystemen' en initiatieven die meer samenwerking en continu leren nastreven. In de loop van de discussie werd duidelijk dat beide systemen elkaar juist kunnen aanvullen. Het afvinken kan heel goed werken voor de afnemers van landbouwproducten, en het lerende element kan de ondernemers in de verduurzaming van hun landbouwpraktijken stimuleren en ondersteunen.

Er werd een spanning geconstateerd tussen de eisen aan toezicht en handhaving/borging en de wensen vanuit de markt en de ondernemer (vermindering regeldruk, eenvoudig management-instrument). Het primaat voor het ontwikkelen van certificeringssystemen ligt volgens de deelnemers bij de markt. Overheden kunnen hierbij een faciliterende rol spelen.

Motieven voor het (door)ontwikkelen van certificeringssystemen in de agrarische sector

Tijdens het tweede deel van de discussieronde discussieerden de deelnemers over de motieven voor en/of tegen het (door)ontwikkelen van certificeringssystemen in de agrarische sector.

De uitkomst van deze discussie was dat Nederland aan de slag moet met de kansen die certificeringssystemen bieden, ongeacht de ontwikkeling van het GLB. GLB-vereisten kunnen geïncorporeerd worden, maar zijn niet maatgevend voor het ontplooiën van initiatieven in Nederland.

Volgens velen zal de markt zich blijven ontwikkelen in de richting van brede verduurzaming, sneller dan overheden daarop kunnen anticiperen, of deze nu op Europees, nationaal of lokaal niveau acteren.

Certificeringssystemen moeten de drive vanuit de wetgeving en de drive vanuit de markt combineren door beloningspotentieel uit de markt te combineren met subsidies of ontwikkelmogelijkheden van overheidswege.

Succesfactoren voor certificeringssystemen in de Nederlandse agrarische sector

Afsluitend bespraken de deelnemers de succesfactoren voor certificeringssystemen in de Nederlandse agrarische sector.

Bedrijfsleven, ngo's en overheden moeten als partners werken aan de verdere verduurzaming van de sector. Om een succesvol certificeringssysteem op te zetten is het van belang dat er gelijkwaardigheid is tussen deze deelnemers. Ook het proces is van belang omdat de gedachtewisseling over motieven, wensen en mogelijkheden van certificeringssystemen tijdens het proces, het vertrouwen in elkaar bevordert.

Er moet ruimte zijn voor een geleidelijk en lerend proces waarbij niet alleen binnen Nederland, maar ook op het niveau van noordwestelijk Europa wordt samengewerkt.

Wil bedrijfscertificering succesvol zijn, dan zou er een gelimiteerd aantal systemen op de markt moeten zijn. Dit versterkt de transparantie en het onderscheidend vermogen richting consument en samenleving. Gelijkzeitig moet een systeem, wil het geloofwaardig zijn, wel voldoende deelnemers hebben, anders kan het niet overtuigend in de markt staan.

Ook werd gewezen op de succesfactoren voor de langere termijn: het behoud van maatschappelijk gewaardeerde en rendabele landbouw in Nederland. Het is een succes als boer, markt en burger tevreden zijn, consument en samenleving vertrouwen hebben in de certificaten en de boodschap van gecertificeerde bedrijven op een goede wijze wordt uitgedragen.

Van de overheid wordt verwacht dat zij het level playing field bewaakt, minimale eisen aan

ondernemers stelt en waar mogelijk voordelen creëert voor deelnemers aan certificeringssystemen. Een werkend certificeringssysteem zou op zijn minst de bestaande vergroeningseisen van het GLB moeten incorporeren.

Reflecties

Gerrit Meester stelde dat op basis van de bijeenkomst kan worden opgemerkt dat verdere (door)ontwikkeling van certificeringssystemen door veel mensen als prioriteit wordt gezien. Het proces, om in gezamenlijkheid over de motieven, wensen en mogelijkheden van certificering te spreken, wordt als waardevol beschouwd.

Verder verwees hij naar de link tussen de huidige vergroeningseisen van het GLB en de wens om tot certificering te komen in Nederland. Het huidige GLB-beleid werkt daarvoor eerder remmend dan stimulerend. Overheden kunnen de dynamiek van de markt niet voor blijven. Nederland moet, los van de ontwikkelingen in het GLB, verder durven te werken. Wel merkte Gerrit Meester op dat het van belang is het GLB, waar mogelijk, te benutten.

Henri Kool liet op zijn beurt weten dat in het denken over certificeringssystemen de toekomst centraal moet staan. Hij wees op het 'olietank-karakter' van het GLB: verandering van koers gaat weliswaar zeer traag, maar is onherroepelijk ingezet. Ook merkte hij op dat bij Europese beleidsmakers vragen leven over de verdere uitwerking van vergroening en equivalente maatregelen. Daar kunnen we vanuit Nederland een bijdrage aan leveren. Bovendien: adel verplicht en Nederland heeft er zelf voor gepleit.

Hij nodigde de deelnemers uit om dan ook voor een tien met een griffel te gaan: wees onderscheidend, ook als Nederland. Maatschappelijk draagvlak, transparantie, voldoende borging, ambitie en een solide verdienmodel zijn van groot belang. Werk samen met het buitenland: markten zijn internationaal, normen worden steeds vaker in internationaal verband gesteld.

De markt staat er niet alleen voor, ook de overheid heeft haar rol: er ligt immers een maatschappelijke behoefte. De overheid kan met de juiste instrumenten een bijdrage leveren. Ook moet de overheid zorgen voor een goede inbedding in de Europese context. Het belang van samenwerken in Noordwest-Europa wordt daarbij door hem nogmaals onderstreept. Samen systemen (door)ontwikkelen biedt meer perspectief binnen de Europese context.

Tot slot worden alle deelnemers en de organisatie bedankt voor de goede en open sfeer waarin gesproken werd over de mogelijkheden en uitdagingen van het (door)ontwikkelen van certificeringssystemen in de agrarische sector in Nederland.

BIJLAGE 1

QUICKSCAN: INTERNATIONALE VERGELIJKING

Vooraf

In dit document treft u een schets op hoofdlijnen aan van verschillende certificeringssystemen voor agrarische bedrijven in respectievelijk Engeland, Frankrijk, Zweden, Oostenrijk en Duitsland.

De internationale voorbeelden kunnen als inspiratie dienen in de discussie over de voor- en nadelen van een certificeringssysteem voor agrarische bedrijven in Nederland. Het overzicht richt zich op de hoofdlijnen, biedt een bescheiden selectie van beschikbare systemen in de Europese Unie en heeft niet tot doel om tot een specifieke en uitputtende beschrijving van de verschillende systemen te komen.

Wanneer door de oogharen heen gekeken wordt, valt op dat bestaande certificeringssystemen zowel een aantal interessante overeenkomsten als verschillen bezitten.

Zo kan worden gesteld dat, hoewel de doelen van de meeste systemen overlappen, het zwaartepunt niet zelden verschillend is. De Duitsers en Oostenrijkers zijn vooral op zoek naar een systeem dat helderheid biedt aan de consument over het hoe en waar van het voedsel, terwijl het Britse systeem voornamelijk focust op het realiseren van natuur- en milieudoelstellingen. In Zweden, waar het systeem met steun van de overheid is opgezet door de nationale landbouworganisatie, ligt het zwaartepunt bij administratieve lastenverlichting en bij het realiseren van brede verduurzaming van de sector door het systeem. In Frankrijk is het systeem tweeledig: enerzijds het bieden van helderheid aan de consument, maar anderzijds het realiseren van milieudoelstellingen.

Verder kan in zijn algemeenheid gesteld worden dat een deel van de certificeringssystemen privaat is opgezet, zoals in Duitsland en Oostenrijk, terwijl de Fransen en Britten de publieke weg hebben bewandeld. Het Zweedse systeem daarentegen, kent een combinatie waarbij de nationale landbouworganisatie (LRF) een systeem heeft ontwikkeld dat ondersteund wordt door de overheid.

Hoewel het initiatief afwisselend bij private of publieke partijen ligt, valt op dat de meeste controlemechanismen op de certificeringssystemen zijn opgetuigd langs de lijn van derde, onafhankelijke, instituties. De overheid staat in de meeste gevallen meer op afstand.

De relatie tussen de certificeringssystemen en het GLB kent in de verschillende landen overeenkomsten. Zo is er tot op heden door geen enkel land gekozen voor het opvoeren van bestaande certificeringssystemen als equivalente maatregel bij de Europese Commissie. Meest gehoorde argumenten daarvoor zijn de hoge lastendruk, de rigide basis van de eisen van de Europese Commissie en de bescheiden voordelen voor participanten en natuur. De meeste landen hebben de (vergroenings)eisen uit het GLB wel in nationale certificeringssystemen opgenomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Engelsen, Fransen en Zweden.

Engeland

Doel van de certificering

Het Environmental Stewardship (ES), zoals dat in Engeland bestaat, heeft tot doel agrarisch ondernemers, grondbezitters/onderhouders financieel te belonen voor het conserveren en verbeteren van het landelijk gebied en de biodiversiteit.

Het systeem maakt deel uit van het plattelandsbeleid voor Engeland 2007-2013 (met transitie tot 2015) en wordt bekostigd uit Europese subsidies, en uit middelen van de nationale overheid.

Hoe werkt het systeem

In Engeland worden de directe betalingen binnen het GLB omgebouwd tot betalingen per hectare (flatrate) die verbonden zijn aan het voldoen aan door de Europese Commissie gestelde basisvoorwaarden. Beheerders kunnen zelf kiezen om daarbovenop ook te voldoen aan extra voorwaarden.

Het ES biedt een adaptief programma dat beheerders in staat stelt in te tekenen voor vier verschillende voorwaardenniveaus:

- Entry Level Stewardship (ELS)
- Uplands Entry Level Stewardship (U-ELS)
- Organic Entry Level Stewardship (O-ELS)
- High Level stewardship (HLS).

Afhankelijk van inschrijving bij de Rural Payment Agency (zowel GLB-gelden als nationale gelden), de geografische ligging van de grond en de bedrijfsvoering kan een deelnemer zich voor een van de niveaus inschrijven.

Een deelnemer kan uit verschillende milieuvriendelijke maatregelen kiezen die moeten worden ingepast in de bedrijfsvoering.

Verschillende maatregelen leveren verschillende scores op. Hoe hoger de score per hectare grond, hoe hoger het uitgekeerde bedrag. De certificering heeft een looptijd van vijf jaar. Het ES-systeem is dus gedifferentieerd, maar op nationaal niveau geïmplementeerd en geldig.

De uitvoeringsorganisatie van het ES is Natural England. Alle deelnemers dienen ingeschreven

staan bij de Rural Payment Agency en deelnemers die in aanmerking willen komen voor een O-ELS certificering, moeten geregistreerd staan bij de 'Inspectie-instantie voor ecologische landbouw'. Het Department for Environment, Food and Rural Areas (DEFRA) heeft besloten om het ES-certificeringssysteem niet op te voeren als equivalente maatregel binnen het GLB 2014-2020, hoewel dit wel verzocht is door the National Farmers Union. DEFRA stelt dat de baten (meer flexibiliteit en verbetering van het milieu) niet opwegen tegen de additionele administratieve lasten en uitvoeringslasten.

Opvallende onderdelen van het systeem

Het systeem wordt gekenmerkt door de rechtstreekse relatie tussen publieke doelen en de toewending van publieke middelen (bovenop GLB-gelden) daarvoor binnen de landbouw.

Het getrapte systeem leidt tot aanwijsbare resultaten voor natuur en milieu en biedt beheerders de mogelijkheid op een geschikt niveau te participeren, buiten de bestaande eisen van de Europese Commissie om.

Zweden

Doel van de certificering

Het Zweedse Miljöhusesynt-systeem is erop gericht de veelheid aan regels om tot een duurzame bedrijfsvoering te komen, te integreren in een breed managementinstrument. Het systeem moet agrarisch ondernemers helpen bij het realiseren van de juiste niveaus van dierenwelzijn en gezondheid, natuur en milieu, arbowetgeving en voeder- en voedselveiligheid binnen hun bedrijf. Op deze wijze trachten overheid en agrarische vertegenwoordigers te werken aan een inzichtelijk systeem dat bijdraagt aan brede verduurzaming van het agrarisch bedrijf, terwijl ondernemers kunnen profiteren van verhelderde regelgeving en subsidiegelden.

Hoe werkt het systeem

Het systeem heeft getracht om Europese, nationale, provinciale en lokale regels op te nemen in één overkoepelend digitaal instrument. Iedere agrarisch ondernemer kan het systeem benutten om te zien aan welke eisen de bedrijfsvoering moet voldoen om voor (welke) beloning in aanmerking te komen, en de kans op boetes te verminderen. Bedrijven worden, op basis van de eigen karakteristieken, geïnformeerd over de bestaande eisen die voor hen specifiek gelden. Het is dus een generiek instrument met diversificatie daarbinnen verwerkt. Het systeem is medebepalend voor het subsidieniveau dat een ondernemer ontvangt maar biedt ook voordelen bij het aanvragen van onder andere vergunningen en ontheffingen. Een uitgevoerde Miljöhusesynt is voor een aantal commerciële certificeringssystemen, zoals IP, IP Sigill en KRAV (vergelijkbaar met het Zweedse SKAL), een basisvoorwaarde voor deelname.

Het systeem is nationaal geïmplementeerd en ontwikkeld door de Zweedse evenknie van de Nederlandse Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland, in samenwerking met overige partners en het Ministerie van Landbouw. Het systeem wordt uitgevoerd door bestaande controle-organisaties van de Zweedse overheid en het wordt continu bijgehouden, zodat de ondernemer

weet waar hij/zij aan toe is. Bijkomend voordeel is dat het systeem tot stand komt door een gedeelte interpretatie van wet- en regelgeving door verschillende betrokken partijen. De gemeenschappelijke interpretatie wordt vervolgens gebruikt bij de controle, waardoor er geen interpretatieverschillen bestaan tussen de uitvoerders van de controle en de gecontroleerde.

De verantwoordelijkheid voor het invullen ligt bij de ondernemer zelf, en de ondernemer beslist zelf hoe hij/zij met de informatie omgaat.

Het Miljöhusesynt-systeem is veel breder opgezet dan de equivalente maatregel binnen het GLB 2014-2020: de Goede Landbouw- en Milieuecondities (GLMC) en de vergroeningseisen zijn opgenomen in dit systeem. Wel zijn er geluiden dat Zweden de mogelijkheden onderzoekt om het systeem te koppelen aan de vergroeningseisen van de Europese Commissie.

Opvallende onderdelen van het systeem

Het systeem is erop gericht een opvallend breed palet aan elementen van de bedrijfsvoering te dekken. Het systeem is opgezet vanuit de sector, met de staat als partner. De relatie tussen overheid en ondernemer staat centraal. Het Miljöhusesynt systeem is niet zozeer gericht op de consument, als wel op een algehele licence to operate.

Het systeem past binnen een samenleving met een lange coöperatieve traditie waarin overheid, kennisinstellingen, landbouworganisaties en maatschappelijke organisaties samenwerken aan het bereiken van concrete doelen voor een duurzame samenleving.

Frankrijk

Doel van de certificering

Het Franse Certification environnementale des exploitations agricoles is een initiatief van de Franse overheid om te komen tot een systeem waarin de wensen vanuit de samenleving voor een duurzame bedrijfsvoering en de bestaande duurzame productiewijzen van agrariërs in een gezamenlijk referentiekader bij elkaar worden gebracht.

Het certificeringssysteem heeft als doel: de effectiviteit van de maatregelen voor natuur, milieu en leefomgeving zo groot mogelijk te laten zijn, de bestaande initiatieven en activiteiten op het gebied van duurzame bedrijfsvoering te erkennen en deze zo transparant mogelijk te maken voor de samenleving. Het gaat vooral om handelwijzen die rekening houden met en ten goede komen aan het milieu (biodiversiteit), fytosanitaire kwaliteit, bemesting en waterkwaliteit.

Hoe werkt het systeem

Het certificeringssysteem werkt op vrijwillige basis. Er bestaan drie opeenvolgende niveaus van certificering die een bedrijf kan doorlopen.

Het eerste niveau is een instapniveau waarbij de agrariër het bewijs overlegt (aan een goedgekeurde certificerende instantie) dat hij voldoet aan de geldende wettelijke eisen aan milieu- en leefomgeving (waaronder de goede landbouw- en milieukundige maatregelen) en aangeeft wat er nog nodig is om aan niveau 2 of 3 te voldoen.

Een certificaat op het tweede niveau kan zowel individueel als collectief worden aangevraagd bij de certificeringsinstantie. Een derde mogelijkheid is de equivalentie-erkenning van reeds bestaande, private certificeringssystemen.

Het hoogste niveau 3, de Haute Valeur Environnementale, is gebaseerd op een resultaatverplichting. Daarbinnen bestaan weer twee varianten om de verschillen tussen bedrijfstukken en gebiedskenmerken zo goed mogelijk op te vangen.

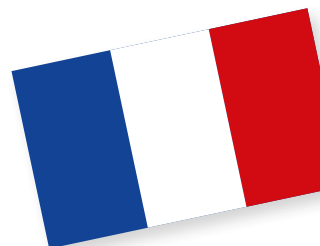
De Fransen hebben de handhaving van de schema's neergelegd bij onafhankelijke derden die op hun beurt verantwoording afleggen aan het Franse Ministerie van Landbouw in Parijs. De certificaten worden verstrekt door de Commission Nationale de la Certification Environnementale, een in 2011 opgezette onafhankelijke instantie, bestaande uit vertegenwoordigers van staat, van landbouworganisaties, milieu- en natuurorganisaties, voedingsindustrie en van retail- en consumentenorganisaties.

De Fransen hebben bekeken of het huidige certificeringssysteem zich ervoor leent om als equivalente maatregel opgevoerd te worden binnen het GLB. Hierbij lopen zij aan tegen de 'rigide basis' van de Europese Verordening. Het tweede niveau van het Franse systeem is op onderdelen afwijkend van de eisen die gesteld worden in deze verordening uit 2013. Het derde niveau stijgt ver boven de gestelde eisen uit, maar telt ook maar honderd participerende bedrijven in heel Frankrijk. De conclusie is dan ook dat noch niveau 2 noch niveau 3 als equivalent beschouwd kan worden. Voor dit jaar is het dan ook niet de verwachting dat Frankrijk de systemen als equivalente maatregel gaat voordragen.

Opvallende onderdelen van het systeem

De Franse nationale overheid (Ministerie van Milieu) heeft het opstellen van deze systemen geïnitieerd. De uitvoering en controle is door de Franse staat overgelaten aan de Commission Nationale de la Certification Environnementale, waarvan het Ministerie van Landbouw het secretariaat voert.

Het systeem is zowel een beleidsinstrument om milieudoelen te realiseren en daar betalingen aan te koppelen, als een middel om private partners en partijen te tonen hoe duurzaam de sector is.

Duitsland en Oostenrijk

Doel van de certificering

Vergelijkbaar met Nederland hebben ook Duitsland en Oostenrijk private initiatieven die verschillende certificeringssystemen op de markt hebben gebracht. Deze certificaten dienen een dubbel doel. Enerzijds biedt het certificaat borging voor productiewijze en -omgeving, anderzijds zijn de certificaten een 'uithangbord' richting de consument. Dit geldt zowel voor de Duitse als de Oostenrijkse voorbeelden die worden aangehaald. De certificaten worden tevens vaak als onderscheidend (marketing)instrument ingezet.

Hoe werkt het systeem

Oostenrijk kent een aantal verschillende private certificeringsinitiatieven, waarvan het AMA-label (Agramart Austria Marketing) de bekendste is. Naast dit label zijn er verschillende retail/producent gerelateerde labels. Deze labels richten zich op thema's als biodiversiteit, watergebruik en kwaliteit, grondwaarde en pesticidengebruik en hebben daarbij hun eigen standaarden. Retailers en agrarisch ondernemers maken onderling afspraken en het toezicht is intern georganiseerd. In Oostenrijk zijn de meeste van deze initiatieven landelijk. Hoewel de overheid interesse heeft om in de toekomst met een overkoepelende certificering te komen, wordt hier vooralsnog geen beleid voor ontwikkeld.

In Duitsland is er een aantal certificeringinitiatieven dat vanuit de markt of het maatschappelijk middenveld is vormgegeven of die meer een reikwijdte hebben op regionaal niveau of Länder niveau. Niet zelden slaan producenten, landschaps- en milieuorganisaties, agrarisch ondernemers en universiteiten de handen ineen om tot certificering te komen. De ketenpartners maken dan afspraken over de wijze waarop agrarisch ondernemers aan eisen moeten voldoen en controleren dit proces intern. Voorbeelden hiervan zijn Nachhaltige Landwirtschaft of de Umweltzertifizierung van de Thüringer Landesanstalt für Landwirtschaft.

Opvallende onderdelen van het systeem

voor agrarische bedrijven, wel zijn er verschillende private en uit het maatschappelijk middenveld afkomstige initiatieven.

Bij de implementatie van het GLB 2014-2020 is op het Duitse Ministerie van Landbouw gekeken naar in hoeverre onder andere certificering een interessante equivalente maatregel zou vormen. In Duitsland heeft men geconcludeerd dat het systeem van equivalentie te restrictief en te rigide is om zowel de gewenste milieudoelstellingen te halen, als om het systeem financieel attractief te houden voor agrarisch ondernemers.

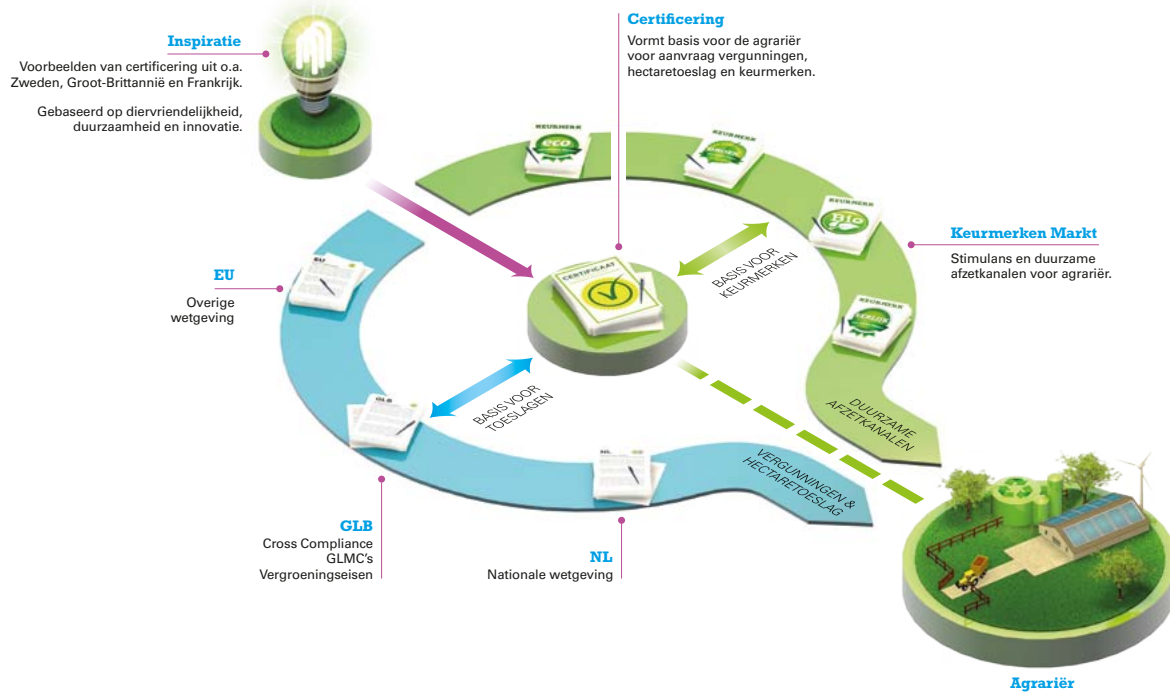
In Oostenrijk heeft men gekozen voor een andere invulling van de equivalente maatregelen. Het stelsel van certificeringssystemen staat nog te veel in de kinderschoenen om voorgedragen te worden als equivalente maatregel. Tevens leeft ook in Oostenrijk het gevoel dat dat te veel additionele bureaucratie met zich meebrengt.

BIJLAGE 2 INFOGRAPHIC: KWALITEITSMANAGEMENTTOOL VOOR VERGROENING EN VERDUURZAMING

KWALITEIT-MANAGEMENT TOOL VOOR VERGROENING EN VERDUURZAMING

Er worden vanuit de maatschappij steeds meer eisen gesteld aan de wijze waarop agrarische ondernemers op hun bedrijf werken. Eisen die deels vastgelegd worden in wet- en regelgeving, op nationaal en Europees niveau, maar die ook vanuit de markt komen (keurmerken en certificaten). Kan het voor de boer eenvoudiger worden gemaakt door te werken met bedrijfs-certificering, wat zowel een kwaliteit-managementtool is als de basis voor toeslagen, vergunningen en keurmerken in de markt?

Bron: Rli (2013) | briefadvies 'Duurzame keuzes bij de toepassing van het Europees landbouwbeleid in Nederland'. Den Haag. | zie aanbeveling 2 infographic: [infographic: in60seconds.nl](http://infographic.in60seconds.nl)

BIJLAGE 3

Deelnemers discussiebijeenkomst

Bert van den Berg

Nicolai Bloem

Martijn Buijse

Gerard Breeman

Ton Cornelissen

Servaas Damen

Herman Docters van Leeuwen

Anne van Doorn

Kirsten Haanraads

Stephanie de Kool

Robert Minnaar

Albert Jan Olijve

Frank van Oorschoot

Marga Rademaker

Jacob Schilstra

Gert Sikken

Peter Sloot

Jan Maarten Vrij

Erna van der Wal

Bert Waterink

Judith Westerink

Pieter de Wolf

Janneke Zevenbergen

Martine van Zijl

Dierenbescherming

Sociaal-Economische Raad

Stichting Veldleeuwerik

Wageningen UR, Bestuurskunde

Provincie Noord-Brabant

Rijkswaterstaat

Stichting Milieukeur

Wageningen UR, Alterra

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Stichting Milieukeur

ISACert NAK AGRO

Stichting Veldleeuwerik

LTO Zuid

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

ISACert NAK AGRO

Stichting Veldleeuwerik

Aequator Groen & Ruimte bv

Nederlandse Zuivel Organisatie

Centrum voor Landbouw en Milieu

Productschap Akkerbouw

Wageningen UR, Alterra

Wageningen UR, PPO

Stichting Rietgors

CREM

Spreker

Anders Johannesson

Adviseur Federation of Swedish Farmers

Raadscommissie

Gerrit Meester

Katrien Termeer

Voorzitter commissie/raadslid Rli

Wageningen UR, Bestuurskunde

Secretariaat Rli

Agneta Andersson

Mirjam van Gameren

Hannah Koutstaal

Michiel de Vries

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Ministerie van EZ

Joop van Bodegraven

Puck Bonnier

Hans Brand

Henri Kool

Jan Sevenster

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Economische Zaken

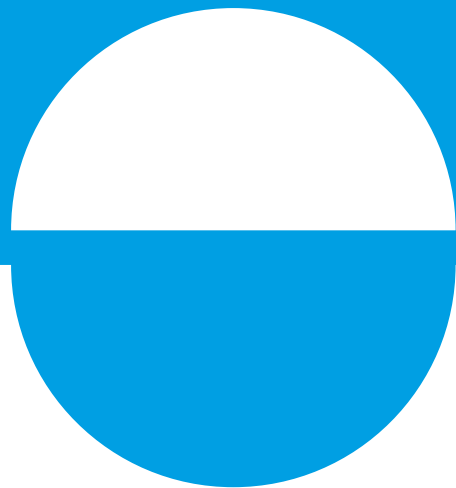
Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Economische Zaken

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) is het strategische adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van duurzame ontwikkeling van de leefomgeving en infrastructuur. De raad is onafhankelijk en adviseert gevraagd en ongevraagd over langetermijnvraagstukken. Met een integrale benadering en advisering op strategisch niveau wil de raad bijdragen aan de verdieping en verbreding van het politiek en maatschappelijk debat en aan de kwaliteit van de besluitvorming.

Augustus 2014

Organisatie

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur:
ir. Hannah Koutstaal
Ministerie van Economische Zaken:
drs. Hans Brand

Verslag en coördinatie

drs. Michiel de Vries (M.M.V. Consultancy)

Ontwerp

2D3D Design, Den Haag

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Oranjebuitensingel 6
Postbus 20906
2500 EX Den Haag
info@rli.nl
www.rli.nl